

זריזין מקדימין למצוות

מקור הדין של "זריזין"	
1	2
<p><u>תלמוד בבלי פסחים ד ע"א</u> מכדי, בין לרבי יהודה ובין לרבי מאיר חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה, ונבדוק בשית! וכי תימא: זריזין מקדימין למצות — נבדוק מצפרא! דכתיב: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" ותניא: כל היום כולו כשר למילה, אלא שזריזין מקדימים למצות. שנאמר "וישכם אברהם בבקר".</p>	<p><u>פסיקתא זוטרתא בראשית פרק יח</u> וימהר אברהם האהלה אל שרה ... זריז ומזרז במצות</p>
באלו מצוות לא אומרים "זריזין מקדימין למצוות"?	
3	
<p><u>מנחת אשר, סימן כב (הרב אשר וייס שליט"א, ירושלים)</u> דבמצוות שעיקרן בתוצאה לא אמרינן זריזין מקדימין למצוות. ולכן בקידושין דאין בעצם מעשה הקידושין מצוה אלא בתוצאתה בלבד אין נוהג דין זריזות, וכן לגבי מצות חליצה דליכא מצוה בעצם בחליצת הנעל דאין זה אלא מתיר ואם זקנה היא ולא תנשא לאחר אין צריך לחלוץ ... מה שאין כן במצוות שמהותם וענינם בעצם העשיה צריך להזדרז בקיומם.</p>	
טעם ההקדמה	
4	5
<p><u>מאירי הוריות י ע"ב (פרובאנס, מאות י"ג-י"ד)</u> ...וכל שכן שתבוא דבר מצווה לידו שיהא מכלל זריזים מקדימים למצוות, ולא יתאחר בעשיית מצווה שאין זה אלא דרך מי שאינו עושה המצווה דרך כוונה מעולה אלא כמי שעושה אותה דרך פירוק עול ומצוה מלמדה.</p>	<p><u>מאירי יומא כח ע"ב</u> כל היום כשר למילה, שנאמר: 'ביום השמיני וכו'', ומכל מקום ראוי לזריזים בה להקדים בה בשחרית, שלא יראה כמתרשל בה מצד חמלתו על הבן, ולאחוז בדרכי אבות, שנאמר עליהם בכיוצא בה: 'וישכם אברהם בבוקר'</p>
ממתי מקדימין?	
6	7
<p><u>רש"י פסחים הנ"ל</u> דוק מצפרא — דאיכא הקדמה לזריזים כדאשכחן גבי מילה ובזריזותיה דאברהם שנאמר "וישכם אברהם בבקר" — שלא המתין עד הנץ החמה, ומכל מקום בלילה לא הקדים.</p>	<p><u>שו"ת משנה הלכות, חלק יג, סימן עח (הרב מנשה קליין שליט"א, סלובקיה-ארה"ב)</u> והנה מי שמפנה עצמו קודם יום כיפור והולך לעשות סוכה מראה בעצמו שכבר גמר את כל מה שבידו להכין ליום כיפור... וכל רגע שיש לו לאדם קודם יום כיפור צריך להשקיע בתשובה ומעשים טובים בלימוד התורה ווידוי ולימוד ספרי מוסר ואמירת תהלים ולעשות חשבון הנפש בכל יום ויום ככל מה שאפשר עד יום כיפור וכולי האי והלואי ולעשות סוכה אכתי אין כאן זמן לזה ולא הגיע עוד עת עשיית הסוכה שתהיה מצוה בעשייתה קודם יום כיפור שיוכל לדחות או ליקח מזמנו ממצות היום על מצוה אחרת שאינה זמנה ועל זה כתב רבינו התוי"ט דאפילו מצות זריזין אין כאן ... ולא הוה מצוה שבא לידך כיון שקודם מצות סוכה יש לפניו מצות יו"כ ואי אפשר שיהיה חיוב סוכה קודם יום כיפור כיון שיש שם מצוה קודמת ...</p>
מה הדין כשמתנגש דין "זריזין" עם מצוות "הידור"?	
8	
<p><u>שו"ת תרומת הדשן, סימן לה (ר' ישראל איסרליין, וינה, המחצית הראשונה של המאה ה"ט"ו)</u> שאלה: הרואה לבנה בחדושה בימי החול, ואומר נמתין לברך על חדושה, עד למוצאי שבת, יפה הם עושין או לאו? תשובה: יראה דיש לחלק בדבר, היכא דליל מוצאי שבת הבא בקרוב, אינו לילות הרבה בחודש, כגון ז' או ח' בחדש, שאפילו אם יהא מעונן ב מוצאי שבת, וב' וג' או ד' לילות אחריו, עדיין יש זמן לברך, עד סוף ליל ט"ו,</p>	

כי האי גוונא — יפה להמתין עד מוצאי שבת. דכתב אור זרוע: דאין מברכין על הירח אלא ב מוצאי שבת, כשהן מבושמיין ובכלים נאים; אבל אם ליל מוצאי שבת הבא, יהא לילות הרבה בחודש, שאם יהיה מעונן בו, וב' וג' או ד' לילות אחריו, יעבור זמן הברכה, כי האי גוונא אין להמתין עד מוצאי שבת, דכל היכא דראוי הוא להסתפק, שתעבור המצוה, אין משהין אותה, אפילו כדי לעשותה יותר מן המובחר.

וראייה, מהא דגרסינן /יבמות לט ע"א/ פ' החולץ ... דתנן: תלה בגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ... כל שיהוי מצוה לא משהינן, אלמא דלא משהינן מצוה, כדי לעשותו מן המובחר ... ומכל מקום מוכח התם, דדוקא בדראוי להסתפק שתעבור המצוה, אז לא משהינן לה, אבל בשאין ראוי להסתפק לא. ותדע, דאמאי נקט תנא ובגדול עד שיבא ממדינת הים, ליתני עד שיבא ממדינה למדינה בארץ ישראל, דלא משהינן, אלא דוקא נקט בקטן עד שיגדיל, ובגדול עד שיבא ממדינת הים לא משהינן, משום דשמא ימות הקטן, והגדול לא יבא לעולם ממדינת הים, ותעבור המצוה, לכך לא משהינן, אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר שיבא, משהינן והוא הדין בנידון דנן.

9

שו"ת שבות יעקב, חלק א, סימן לד (ר' יעקב ריישר, צ'כיה-גרמניה-צרפת, המאות י"ז-י"ח)

שאלה: בחג הסוכות בשעת ההלל הביאו לאחד אתרוג ולולב עם שאר מינים והיה על פי הדין כשר לצאת בו ולא רצה לצאת בה כי רוצה להמתין שעה או שתים שיביאו לו אתרוג מהודר ויותר נאה אי שפיר דמי למיעבד הכי או נימא דזרזין מקדימין למצוה עדיף?

תשובה: הנה לכאורה נראה דזרזין מקדימין עדיף וראיה לזה מהא דאיתא בתורת כהנים ובש"ס דמנחות דף ע"ב אמר ר' יהודא חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירת האיפה ואין ממתין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה ... הרי דאף למצוה מן המובחר אין מאחרין. וכהאי גוונא מבואר באורח חיים סי' כ"ח דאם תפילין מזומנים בידו ואין לו ציצת א"צ להמתין על הציצית אלא מניח תפילין וכשמביאין טלית מעטפו עכ"ל וכתב שם גם כן המגן אברהם בס"ק ב' וז"ל וכה"ג ביבמות דף דף ל"ט כל שהוי מצוה לא משהיין אע"פ שיש לומר שיעשה אח"כ המצוה יותר מן המבחר ... ואם כן הוא הדין בנדון דידן.

אכן כד מעיין שפיר יראה דכל מה יש לדחות דמהאי דתורת כהנים אין ראיה ... דיש לומר ודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי להתאחר במצוה דאולי יתעשר אף גם שהוא מידי דלא שכיח ... וגם מהאי דיבמות ... אין ראיה דהתם גם כן מהאי טעמא כיון דהוא רק על הספק דלמא אתי וחליץ ... מלבד דהתם י"ל ג"כ הטעם דלא לעוגנא כל כך כי הרבה חששו חז"ל לתקנת עגונת ואפשר דגם זה נכלל בלשון הש"ס שהוי מצוה לא משהינן. ובזה יש לדחות ג"כ מ"ש בתשובת תרומת הדשן סי' ל"ה ראי' מסוגיא זו ע"ש.

ומ"מ לענין דינא דעתו עיקר שם כמה שפסק בש"ע בא"ח ס"י תכ"ו כל היכא דראוי להסתפק שתעבור המצוה אין משהין אותה אפי' כדי לעשות מן המובחר וכן הסברא נותנת אף דראייתו אינו מוכרחת ... אבל יותר מאותו יום ודאי דהוי בכלל שהוי מצוה ולא משהינן אם לא שכוונתו לעשות מצוה מן המובחר אז מותר לשהות אפי' זמן מרובה כל שודאי לו שיבא לידו מצוה מן המובחר דזה ג"כ זריז ועומד הוא לעשות מצוה מן המובחר ומחשבתו הטובה מצרף למעשה ... לכן נ"ל בנדון שלפנינו אם בודאי יובא לו אתרוג מהודר יותר יש להמתין על מצוה מן המובחר כנ"ל ...

10

שו"ת פנים מאירות, חלק ב, סימן א (רבי מאיר איזנשטט, פולין-אוסטריה, מאות י"ז-י"ח)

ונראה לי להביא ראיה לסברות תשובת עבודת הגרשוני דאפי' לשיהוי מועטת לזמן קרוב נמי לא משהינן ... דאיתא במכילתא ורש"י מביא בפ' בא ושמרתם את המצות ר' יאשיה אומר אל תקרא המצות אלא ושמרת את המצות כדרך שאין מחמיצין המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם בא המצוה לידך עשה אותה מיד וע"כ אתי אפי' לקיים המצוה יותר מן המובחר לא ממתין דאי למצוה גופיה להקדים פשיטא הא כבר ילפינן דזרזין מקדימן למצוה מן אברהם אלא ע"כ אתי ללמד דמצוה הבא עשה אותה מיד אפי' להמתין על מצוה יותר מן המובחר אין ממתין